

Володимир Чистяков

Володимир Чистяков

ДЗЕРЖАЛЬЦЕ в портфелі

Оповідання
Для молодшого шкільного віку

Малюнки *Анатолія Василенка*
Реставрація, оцифрування Р.Подоляк

Київ «ВЕСЕЛКА» 1985

*Про буфет
на другому поверсі*

Минулого понеділка після уроків ми ходили в зоопарк. А у вівторок Вікторія Григорівна сказала:

— Діти, сьогодні ми напишемо твір на тему: «Як ми ходили в зоопарк».

І ми сіли писати. Я перший написав. Навіть двічі перечитати встиг, щоб помилок не було. І мені дуже сподобалося. А Матвієнко, хоча він і відмінник, ще й після дзвоника дописував.

Вікторія Григорівна сердилася і говорила:

— Матвієнко, став крапку і здавай зошита.

Я здав раніше за всіх і був дуже задоволений.

Наступного дня Вікторія Григорівна сказала всім, які у них оцінки. Матвієнку вона поставила п'ятірку, хоча він і здав зошита останнім. А мені сказала:

— Борсюк, іди сюди.

Я пішов і подумав: «Мабуть, Вікторія Григорівна хоче, щоб я

прочитав свій твір вголос». Ми завжди найкращі твори вголос читаємо. І Вікторія Григорівна сказала:

— Прочитай, Борсюк, свій твір вголос.

І дала мені зошита. Я перегорнув сторінку, щоб подивитися, яка там оцінка стоїть. Тільки оцінки чомусь не було. Напевне, й п'ятірки для мого твору було мало.

І я почав читати:

— «В понеділок ми відразу після уроків пішли в зоопарк. У зоопарку дуже весело. Там катають на поні й продають морозиво. Але Вікторія Григорівна дозволила нам купити тільки по одній порції, бо ще не літо. А ще в зоопарку ходять різні звірі за ґратами. На ґратах написано: «Не підходити!» і «Цукерками не годувати!» Тільки вони більше лежать, ніж ходять»

Тут у класі засміялися.

— Хто «більше лежать, ніж ходять»? — сказала Вікторія Григорівна.— Ґрати?..

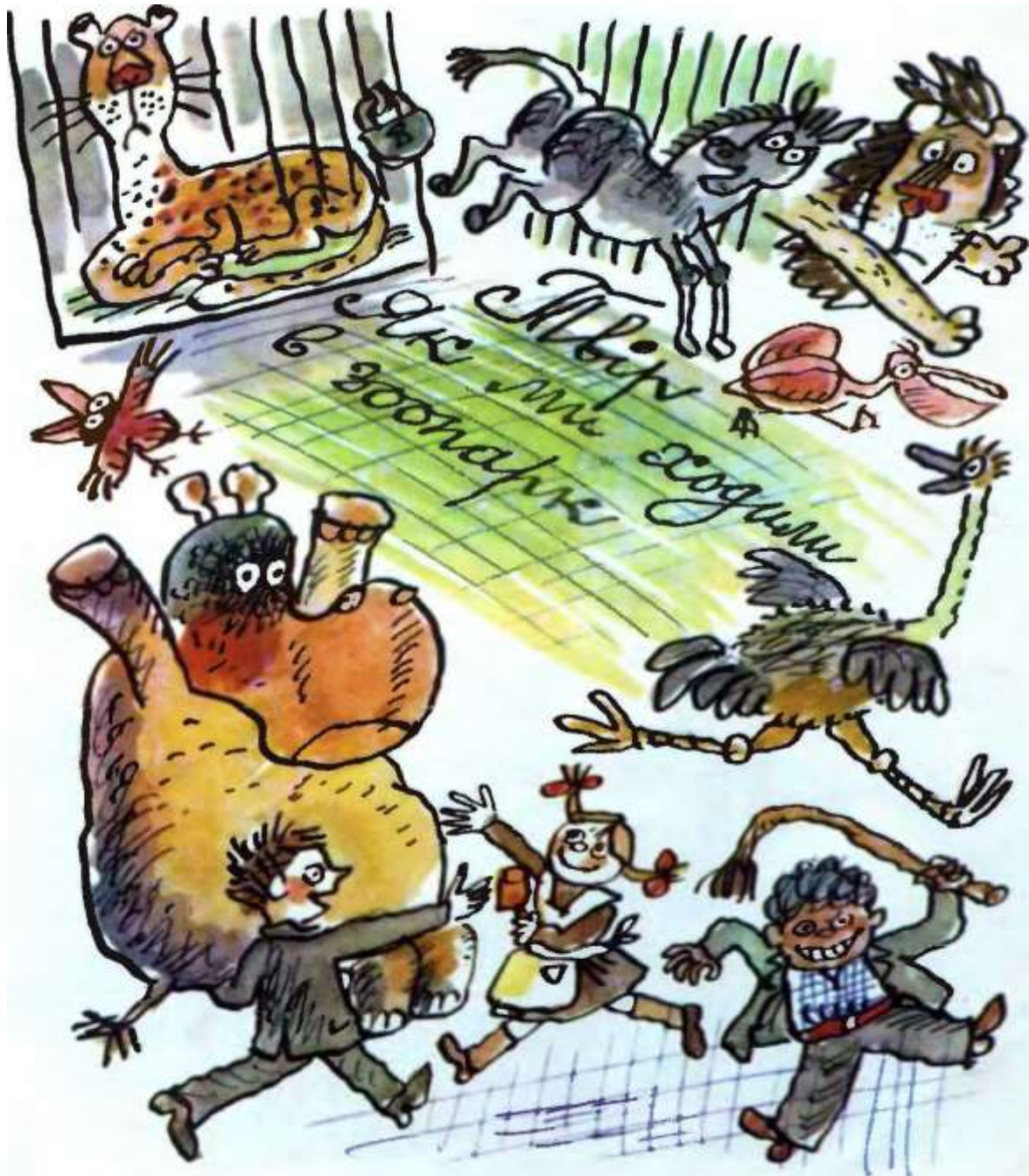
— Звірі,— сказав я й продовжував читати: —«Спочатку ми дивилися лева, а потім пішли до тигрів. А Максимов залишився і поліз до лева, хоча в нього й не було цукерки. Лев простягнув лапу, щоб зловити Максимова і з'їсти. Але Максимов був голодний і сам з'їв півлева. Лев зостався без хвоста, і тепер йому нічим відганяти мух».

Максимов облишив сміятися і показав мені кулака.

— «Максимов прийшов, коли ми дивилися зебру, і знову поліз за огорожу. Тільки всю зебру їсти не став, а лише білі смужки. А на чорні він сказав, що вони брудні. І тепер зебра вже не смугаста, а вся чорна. А на бегемота він і не глянув навіть, тому що вже наївся, і зміняв його у Мініної на морозиво».

Клас реготав, а я, підбадьорений таким успіхом, читав далі:

— «Мініна поділилася бегемотом з Фроловою та Ласько, бо у них справжня дружба. А я пішов до акваріумів, тому що люблю рибу. Мама каже, що в рибі багато фосфору, а він корисний для дитини. Потім ми всі наїлися і ще раз проїхали на поні. А потім пішли додому. Мені дуже сподобалося в зоопарку».

— Все, — сказав я. — Мені твір подобається.

— Невже?.. — сказала Вікторія Григорівна, витираючи слези. — І що накажеш з ним робити? Це ж усе неправда.

— Ну й що? — здивувався я. — Це ж твір. Російською мовою чесно кажуть: «С О Ч И Н Е Н И Е». Вигадка тобто. От я і вигадував нібито. Хоча їсти ми й справді трохи хотіли.

— Ага, — одразу посерйознішала Вікторія Григорівна. — Ну, гаразд... Матвієнко, — попросила вона, — послідкуй за дисципліною в класі, а я зараз повернуся.

І пішла показувати мій твір Антону Петровичу, нашому ди-

ректору.

Директор спочатку сміявся. А потім сказав:

— Все, переконали. Я й сам давно думаю, що треба відкрити додатковий буфет для другокласників. Нехай перед обідом хоч пончиком себе порадують. Ростуть щось дуже швидко, тому їсти хочуть.

І тепер у нашій школі на другому поверсі відкрили ще один буфет, де продають пончики з кремом.

От і все.

Фокус із фікусом

Якось вранці я вмивався у ванній — раптом чую: хтось регоче на кухні. Я туди — а то передачу по радіо передають. «Піонер України» називається. І в ній про різні кумедні випадки на уроках розповідають. Кажуть: «Віра Така-то з міста Дестьам почула отаку розмову... А Васько Якийсь ось що підслухав...»

А в кінці говорять:

— Якщо ви, друзі, теж знаєте кумедні історії, то надсилайте їх нам. Ми, мовляв, охоче посміємося разом з вами.

І адресу свою дали. Я ту адресу хутенько записав і до школи побіг. Навіть довмиватися не встиг.

А перший урок у нас — мова. Вікторія Григорівна відразу почала до дошки викликати.

«Оце,— думаю,— добре! Зараз хтось із наших щось неоковирне скаже, а я відразу все запишу і на радіо надішлю. Тоді й моє прізвище назвуть. «Ось, мовляв, яку веселу розмову почув на уроці мови другокласник Олександр Борсюк...»

Та, наче на зло, всі наші, здається, спеціально до уроків підготувалися.

А якщо хтось і помилявся, то зовсім не смішно це в нього виходило.

Аж тут Вікторія Григорівна нашого Грицька Пташенка викликає — він позаду мене сидить. Ну, думаю, зараз Грицько щось як сказоне!..

Але той вийшов — і спокійнісінько так почав відповідати. Навіть про прикметники розказав, хоча ми цю тему ще в тому півріччі проходили. І п'ятірку одержав.

Сів він на місце, а я йому кажу:

— Чого це ти, Грицю, у відмінники пнешся? На Дошку пошани закортіло?

— Ні,— каже,— просто я вже вчительську тактику зрозумів. Вікторія Григорівна мене на минулому уроці викликала. Значить, і цього разу обов'язково мусила спитати — це в неї тактика така. Щоб ми, значить, до кожного уроку готувалися.

Я спочатку захвилювався, бо Вікторія Григорівна минулого уроку й мене викликала, але вона вже перейшла до нового матеріалу. І почав я думати, про що ж мені на радіо написати?.. Там же не тільки про ті випадки, що на уроках сталися, розповідали... І згадав, як Мишко з нашого двору на велосипеді кататися вчився і в паркан врізався. Мишко впав, а велосипед стоїть, бо переднє колесо просто в щілину між дошками потрапило. Ото сміху було, коли його звідти витягали!..

Вирвав я із зошита аркуш і записав цей випадок.

Потім згадав, як наш Мітюлькін на уроці руку тягнув. Його Вікторія Григорівна питає:

— Невже, Мітюлькін, ти відповідати хочеш?

А він каже:

— Ні, не хочу. Дозвольте мені вийти.

Вирвав я ще один аркуш. А Грицько через парту нахилився й шепоче:

— Що це ти все пишеш?

— Та от,— кажу,— на радіо листа. Про різні смішні випадки на уроках.

— І про мене напишеш? — захвилювався Пташенко.

— Ні,— кажу,— про тебе не буду, бо ти нічого смішного не сказав.

— Тоді пиши,— заспокоївся Грицько.

А я відразу згадав, як Іваненко на дачі пельмені варила.

В неї каструлі не було, то вона їх у чайник покидала. А потім ті пельмені зварилися і почали з носика випадати.

Тільки взявся я про це писати, як Грицько мене в спину — штовх! Я голову підвів, а поруч з партою вчителька стоїть. Дивиться на мене і говорить:

— А зараз нам Борсюк повторить, як називається частина слова, яка стоїть за коренем і служить для творення нових слів.

Підвівся я, мовчу. Всі на мене дивляться. А я на Грицька. А той щось самими губами ворухить, бо незручно йому вголос підказувати — вчителька все ж таки поряд стоїть. Але я все одно його зрозумів і відповідаю:

— Це називається фікус.

Тут всі чомусь засміялися. А Пташенко головою захитав і знову губами заворушив.

— Ага,— кажу я.— Пробачте, Вікторіє Григорівно, я помилився. Не фікус, а фокус.

Тоді й вчителька засміялася і говорить:

— Сідай, Борсюк. Все ж таки вона називається «суфікс». Ось у чому фокус. Маєш тепер двійку через те, що займаєшся на уроці сторонніми речами.

І до дошки пішла, а в мене на увесь день настрій зіпсувався. Так я й не написав листа.

А за кілька днів слухаю «Піонер України»— і раптом чую: — А тепер послушайте лист, якого надіслав до редакції друго-класник Гриць Пташенко...

І розповідають про той фокус з фікусом!

Спасибі, що хоч прізвища мого не назвали.

Дзеркальце в портфелі

Виявляється, їздити на тролейбусі і метро значно швидше, ніж ходити пішки! Навіть якщо треба на метро дві зупинки і ще три на тролейбусі, а пішки тільки півкварталу дворами,— все одно виходить швидше транспортом. Бо Анюта завжди раніше за мене до школи приходить.

Коли я в перший клас пішов, мама казала:

— Як добре, що школа поруч з нами. А то ти у нас, Сашко, такий сплюх, що в будь-яку іншу неодмінно запізнювався б.

А я кажу:

— Я не сплюх, мамо, а просто «сова». По телевізору розповідали, що всі люди поділяються на дві групи: «жайворонки» і «сови». «Жайворонки» рано лягають і рано ж таки прокидаються. А я «сова» — ввечері не сплю, а вранці не можу прокинутися.

Мама засміялася і сказала:

— Якщо ти такий розумний, то і зі школи мусиш самі лише

п'ятірки приносити. Бери квіти, і пішли на уроки. Сова на прізвисько Сплюх!

І ми пішли до школи. Там мене посадили на другу парту біля вікна — поруч з якимось дівчиськом. А коли наша вчителька Вікторія Григорівна почала з нами знайомитися, я дізнався, що звать мою сусідку Анютою. В неї були постійно чимось здивовані зелені очі, чудернацькі оранжеві веснянки на носі і здоровенні білі банти на голові. А під ними — під бантами тобто, в голові — безліч незрозумілих слів, які вилітали з дівчиська з неймовірною швидкістю, я, наприклад, спочатку нічого-сінько второпати не міг, що Анюта говорить.

Вона і в усьому така кваплива, всюди поспішає встигнути. І співає, і на гімнастику, і в школу музичну ходить. І ще в нашу,— куди їй треба дві зупинки на метро і три на тролейбусі їхати. Це тому, що наша школа не звичайна, а з посиленням вивченням англійської мови.

Моя мама, коли вперше Анюту в класі побачила, дуже зраділа;

— Здрастуй, Анюточко! То ти разом із Сашком моїм учишся?

А вона теж зраділа і каже:

— Ми, Тетяно Миколаївно, з ним навіть на одній парті учимося!

І виявляється, вони вже цілий рік знайомі. Моя мама в дитячому хорі на піаніно грає. Це називається акомпаніатор. І Анюта в тому хорі співає.

Тоді мама мені говорить:

— От, Сашко, бери приклад з Анюти. Тобі б не завадило бути таким же наполегливим і працьовитим, як вона.

Я тоді навіть образився трошки. Чом це я мушу з якогось дівчиська приіклад брати?.. Але потім вирішив, що ображатися не слід. Бо з нею і справді добре сидіти. Вона і підкаже, якщо треба, і складний приклад вирішити допоможе. А я їй за це портфеля до тролейбуса підносив, бо мені все одно по дорозі.

Тільки в третьому класі я хотів було попросити Вікторію Григорівну, щоб вона мене кудись за іншу парту пересадила. Це коли Вітько Кузьменко дражнитися почав, що я, мовляв, жених якийсь.

Та Анюта до Вітька підійшла і каже:

— Слухай, Вітько, чому ти вважаєш, що саме Сашко мій

жених? Ти помиляєшся. Мій жених — це ти!

Вітькові аж заціпило. Він спершу червоний став, потім зелений і хоче щось сказати — а не може!.. Реготали всі тоді до сліз.

Тоді я й передумав на іншу парту проситися. Все ж таки це добре, коли з тобою така дівчинка сидить. А до того ж — відмінниця.

У мене теж раніше все п'ятірки були, як мама просила. Аж два класи і півтори чверті. А зараз вони чомусь перетворилися на четвірки. І навіть на трійки... Це, напевне, тому, що надворі справжня зима. І ще по телевізору часто хокей показують, мою улюблену гру. Я, як надивлюся на наш «Сокіл», більше ні про що думати не можу. Відразу уявляю себе на хокейному майданчику в Палаці спорту. Під сімнадцятим номером. В синьому шоломі, в білій футболці з червоним листком на грудях і з написом на спині: «БОРСЮК»... Ех, красиво ж!..

Тоді всі хлопці у дворі мене поважатимуть. Навіть ті, хто старші за мене і зараз у гру не беруть. А тоді здоровкатимуться за руку і питатимуть про спортивну форму... А Вікторія Григорівна потім всім розповідатиме, як я у школі на самі п'ятірки вчився...

Втім, Вікторія Григорівна, напевне, нічого такого розповідати не буде, бо вона нічого не розуміється на хокеї. Та й п'ятірок мені тепер майже не ставить. Навіть навпаки, вчора, коли зошити з диктантом роздавала, каже:

— Ставлю я тобі, Борсюк, трієчку, але з великою-превеликою натяжкою. І дуже мені хотілося б побачити підпис твоїх батьків у щоденнику.

Оце мені найбільше і не сподобалося. Бо мені зовсім не хо-

тілося показувати мамі ту трійку. І тоді... Тоді я її виправив на п'ятірку. Червоним олівцем. Домальював хвостик — і вийшла п'ятірка...

Анюті добре. їй ніколи нічого домальовувати в щоденнику не треба. Вона й так у відмінниках ходить. Звісно — їй мріяти ні про що, тому все і встигає вивчити. Ще й самостійно вчиться. Я про це випадково дізнався. Просто одного разу побачив у неї дзеркальце в портфелі. Уявляєте — ще жовтень, а вже із дзеркальцем ходить, мов пава якась!

Я їй кажу:

— Навіщо ти дзеркальце носиш? Щоб на красу свою невимовну дивитися?

Але вона не образилася і відповідає:

— А чому б і не подивитися, якщо хочеться?.. Що мені — тільки на тебе дивитися? Нудне це видовище: портрет ледаря в ореолі хокейних мрій.

— Ну-ну, задавака,— кажу я примирливо, бо на наступному уроці Вікторія Григорівна диктант обіцяла влаштувати.— А все ж таки: навіщо тобі дзеркальце?

— Воно,— каже Анюта,— допомагає мені виробити правильну артикуляцію.

— Що-що? — не зрозумів я.

— Артикуляцію. Це означає — як працюють губи і язик, коли ти говориш. Я, наприклад, хочу вільно володіти англійською мовою, а для цього треба правильно всі звуки вимовляти. З допомогою дзеркальця я і слідкую за своєю артикуляцією.

— Ну, ти даєш, Семенова,— кажу я.— І охота тобі такими дурницями у вільний час займатися!..

Тоді вона все ж таки образилася і на диктанті навіть ліктем

від мене відгородилася. Через те у мене трійка й вийшла. Та, що я її вчора на п'ятірку переправив...

А сьогодні хокею по телевізору не було. Тому я сів виконувати домашнє завдання. Уроків було зовсім мало. Я їх усі швиденько переробив, а тут і мама з роботи повернулася. Тільки звичайно вона приходить весела, жартує, а сьогодні була якась сумна і неговірка.

— Всі уроки виконав? — питає.

— Всі,— кажу. І чомусь мені відразу ніяково стало.

А мама каже:

— Завтра, певне, знову трійку принесеш?

— Яку трійку? — дивуюся я. І відчуваю, як мені стає жарко. Наче я на сонці сиджу, а воно все припікає і припікає, і обличчя починає палати.

А мама подивилася на мене і говорить:

— У тебе ж за диктант трійка?

— Немає у мене ніякої трійки,— кажу я.— От хоч щоденник подивися. Там все одно треба розписатися.

Я швидко відвернувся і почав длубатися в портфелі. Довго-довго я це робив, аби мама мого обличчя не бачила.

— Ну, що ж, звісно, п'ятірка краще за трійку,— сказала мама, підписавши щоденник. І якось здивовано подивилась на мене.

— Пішли вечеряти, сину.

Ми пішли на кухню. Мама щось смажила на плиті і розпо-відала:

— Ми сьогодні нову пісню почали розучувати, для хору і солістки. Спочатку думали, що солісткою Анюта буде, але в неї голос ще слабенький, то ми іншій дівчинці доручили. А після репетиції я її й питаю: «Як там мій Сашко вчиться? Чи не досипає, буває, на уроках те, що вдома не доспав?..» А вона мені каже, що ти трійку за диктант одержав і взагалі вчитися гірше став. Напевне, образилася, що не її солісткою обрали, от і наговорила на тебе...

А я сидів, втупивши очі в тарілку, і розмовляти мені на цю тему не хотілося зовсім.

Відразу після вечері я пішов спати. Але заснути не міг. Дивився на стелю, де повільно хиталися якісь химерні тіні від ліхтаря за вікном. Вони мені завжди нагадують хокей. Ніби вся біла стеля — це хокейний майданчик, а тіні — це гравці, які хвилями накочуються то на одні ворота, то на другі... Та сьогодні я не думав про хокей, Я думав про те, як завтра прийду в клас і сяду поруч з Анютою за парту. І що я їй скажу?..

Прокинувся я, коли надворі було ще зовсім темно. З кухні долинали ранкові звуки, там мама ставила чайник на плиту.

— Ого! — сказала вона, побачивши мене.— Ще й на світ не займалося, а наша «сова» вже на ногах! До того ж — босих. Чом це ти тапочки не взув?

— Мамо,— сказав я,— це не Анюта... Це я обдурив тебе... У мене трійка за диктант, вона правильно сказала.

Мама пильно подивилася на мене.

— А п'ятірка у щоденнику?

— П'ятірки не було. Це я переправив трійку у щоденнику.

У чайнику щось бумкнуло, і мама ледь здригнулася. Це починала закипати вода. А коли з носика потягнулася біла стрічка пари, мама сказала:

— Вчинок твій — негарний, сину, дуже негарний. Нечесний вчинок. І все ж я рада. Рада, бо мені дуже хотілося, щоб ти сам зізнався... І от що мені хотілося б тобі ще нагадати...

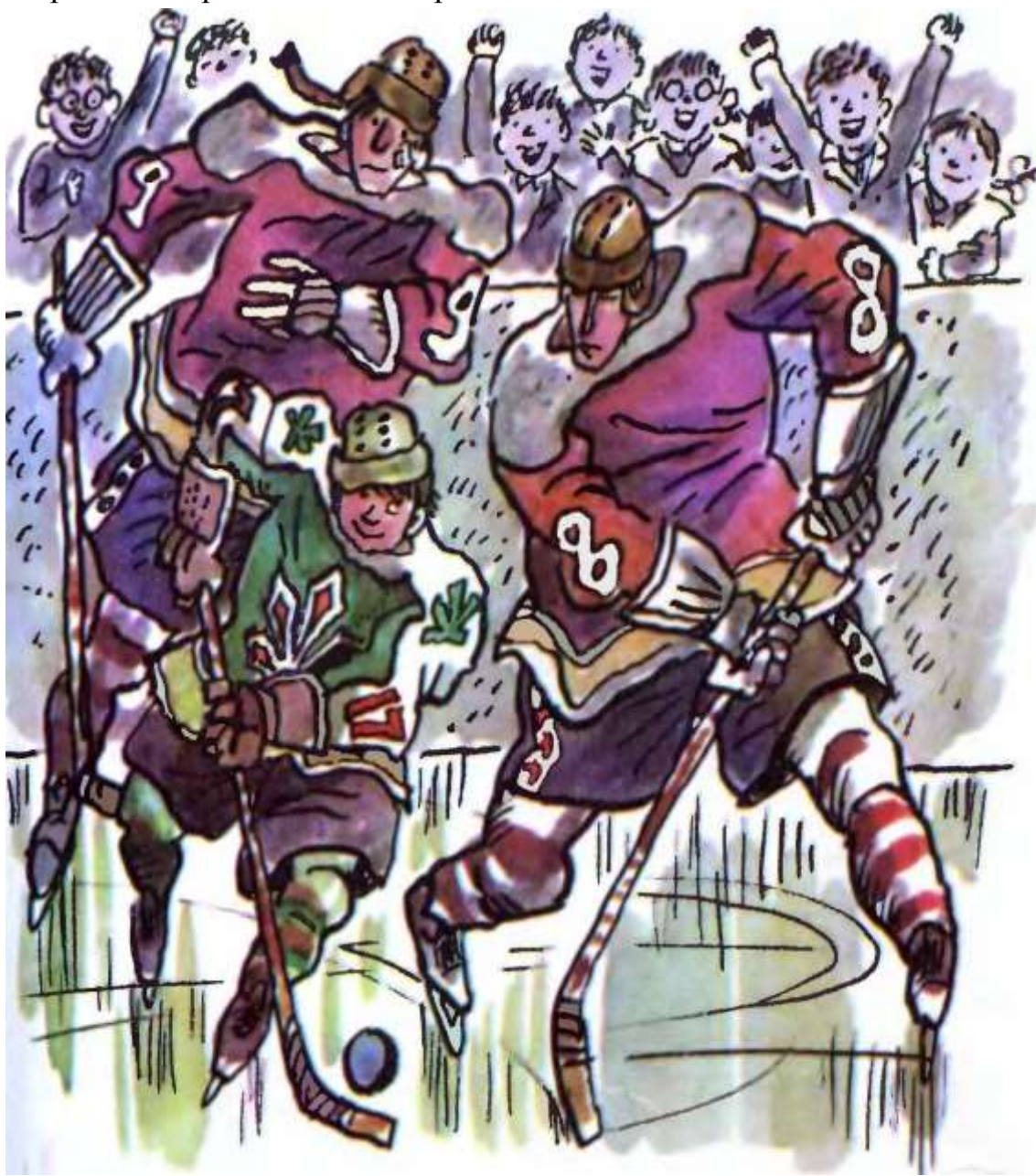
Мама сіла на табуретку і поклала руки на стіл. Я дивився на її пальці — лагідні, красиві, музикальні мамині пальці.

— Мені хотілося б тобі порадити частіше дивитися у дзеркальце, яке є в твоєму портфелі.

— у мене нема дзеркальця,— здивувався я.— Це в Анюти є!

Для цієї... Для артикуляції.
І я розповів про Анютине дзеркальце.

Мама сумно посміхнулася і сказала:

— Є в неї ще одне дзеркальце. Воно і в тебе є. І в кожного учня. Називається воно — щоденник.

Тут я подумав, що Вікторія Григорівна щось таке нам уже говорила — про дзеркало учня... А мама продовжувала:

— Подивися у щоденник — і відразу видно, який учень насправді: працювятий чи ледачий, чесний чи брехливий, вихований чи не дуже. І самому учневі дуже корисно буває поди-

витися на своє відображення у цьому дзеркалі. Бо відразу можна зрозуміти, які у тебе є вади і над чим треба ще працювати... А у тебе, виходить, дзеркало криве, бо нечесно відбиває твій шкільний портрет.

Я відразу згадав, як ми ходили в Парк культури — в кімнату сміху. Там були криві дзеркала, і ми страшенно веселилися, дивлячись на свої кумедні обличчя. Виходить, у мене і зараз лице перекошене — у щоденнику?!

І я сказав:

— Пробач мене, я неодмінно виправлюся. Я заслужу справжню п'ятірку, от побачиш, мамо!..

...Я йшов до школи і думав про те, що сьогодні прийду раніше за всіх. Ото всі наші здивуються!

Я піднявся по сходах на другий поверх, пройшов порожнім коридором і хотів було вже відчинити двері з табличкою «3-Г клас», але раптом почув:

— Хау олд ар ю?.. Хау олд ар ю?

Я обережно прочинив двері і побачив Анюту. Вона тримала перед обличчям дзеркальце і, кумедно рухаючи губами, запитувала, скільки мені років.

Тоді я сказав:

— Дев'ять з половиною. Як і тобі. Привіт, Анюто!

Розіграш

Одного разу я застудився. Це коли ми шайбу аж до програми «Час» ганяли. Вранці я підвівся — а ноги ніби ватяні, в горлі все хрипить, мов у нашому шкільному радіовузлі під час фіззарядки. Мама ще тільки градусника мені простягнула, а я вже знав — температура у мене мінімум сто градусів.

А може, й більше.

Так я захворів і до школи не ходив. Цілий тиждень. А коли очуняв, виявилось, що зима вже закінчилася і настала справжня весна. Сніг увесь кудись подівся, лише калюжі залишилися, та й ті сонечко вже підсушує. Уявляєте, тиждень усього пролежав, а вже інша пора року!..

У хокей тепер, звісно, не пограєш. Зате для футболу час — кращого й не треба! Схопив я м'яча і до Хоми Мітюлькаїна побіг.

Двері його мати відчинила.

— Здрастуй, Сашко! — каже. — Ти вже одужав?

— Еге ж, — кажу, — Віро Максимівно. Одужав. А де Хома?

— Заходь,— каже Віра Максимівна.— Тільки тихо, бо Хома зараз уроки робить.

«Ото,— думаю,— дива! Надворі весна, а він уроки робить. Ніби нема зараз цікавіших справ!..»

Бачу: двері у Хоми ледь прочинені. Постукав я ввічливо, як Віра Максимівна просила, і чую Хомчин голос:

— Заходь,— каже,— відчинено.

Я двері штовхнув і тільки крок зробив — а тут мені по маківці щось як лусне!.. Дивлюсь: а то чобіт на мене впав. Здоровенний!

— О, привіт! — каже Хома.— Ти вже оклигав?

— Я-то оклигав,— кажу. І за голову тримаюся, бо в ній аж гуде.— А от ти, здається, перегрівся на весняному сонечку. Бо хіба нормальній людині спаде на думку в друзів чоботами кидатися!..

— Та-а,— посміхнувся Хома,— по-перше, я не кидався, він сам на тебе впав. А по-друге, я думав, що то Жученко. Він до мене тепер щодня ходить, уроки мої перевіряє.

Він підняв чобота і почав його знову над дверима мостити.

— Чекай,— кажу я,— зі своїм чоботом. Гайда краще м'яча постукаємо!

— Зараз не можу,— каже Хома.— Мені ще треба уроки зробити і мамі по господарству допомогти. Якщо хочеш, зажди, потім пограємо.

Скільки я Хому Мітюлькіна знаю, а таких слів від нього ще ніколи не чув!.. А він спокійнісінько собі відкриває зошита і щось там писати починає!.. А я сиджу і хтозна-чого чекаю.

Тут у двері знову хтось постукав.

— Відчинено,— каже Хома.

То, виявляється, Петько Жученко прийшов. Тільки він не поспішав, як я, а відкрив двері і почекав, поки чобіт грюкнеться на підлогу. А тільки після того увійшов до кімнати.

— Привіт, Сашко,— каже.— Ти вже одужав?

— Що це ви всі моїм здоров'ям цікавитеся? — не втримався я.— На себе краще подивіться. Ви, либонь, один одного з ранку до вечора чоботами по голові лупите — так, що в обох шарики за ролики закотилися! Весни не помічають, м'яча ганяти не бажають, тільки сидять і уроки готують. Вірніше, один готує, а другий перевіряє!..

— А що,— поцікавився Петько,— справді готує? Молодець! Налякали-таки ми його з Антоном Петровичем.

— Теж мені, «налякали»,— пхикнув з-за підручника Хома.— А може, мені просто подобається вчитися? Може, я нове життя починаю?..

— Хлопці,— кажу я нарешті,— ви що — збожеволіли? Що з вами сталося? І до чого тут наш директор?.. Я ж хворів тиждень і ні про що не знаю.

Петько аж розцвів від задоволення:

— А от нехай тобі Хома і розкаже, як ми з Антоном Петровичем його розіграли.

Тоді Хома охоче закрив зошита, поклав ручку на стіл — і ось яку історію розповів.

— Розумієш,— каже,— сиджу оце я якось на перерві, нікого не чіпаю і домашнє завдання списую. В Ірки Пляскіної. Додому аж три задачі задали — звісно, поспішаю.

А тут оцей Жученко вбігає і лементує:

— Хомо, ану дуй до директора!

— Щезни,— кажу.— Тут без твоїх вигадок турбот повен рот.

— Які вигадки? — регоче Петько.— Тебе Антон Петрович викликає!

Дивлюся я на нього — ніби не бреше. Бо ось-ось лусне від гордості: не кожного ж дня директор просить тебе когось до себе викликати.

Ну, робити нічого. Відклав я зошита, зітхнув і поплентався до директора.

Іду, значить, коридором, а думки різні в голові так і метушаться.

«Все,— думаю,— кінець. І як це Антон Петрович здогадався, що це я перед контрольною дошку свічкою намастив?.. Ніхто ж не бачив!...»

«А може,— думаю,— він не тому викликає? Може, він через ті двійки?.. Скільки ж це їх у мене — три чи чотири? Ні, п'ять... Точно, через них і викликає... Все,— думаю,— більше жодної не буде! От повернуся до класу — і відразу вчитися почну. Спочатку всі двійки виправлю, потім і без трійок вчитимусь. Слово честі — так директору і скажу: «Більше вам, Антоне П«чровичу, через мене червоніти не доведеться».

Тут, розумієш, я помітив, що стою перед шкільною Дошкою пошани, а звідти на мене дивляться перелякані обличчя відмінників. І я все це їм розповідаю.

— Ось, Антоне Петровичу,— кажу вголос,— можливо, скоро і я отутечки висітиму.

А тут саме якийсь мальок-першачок в окулярах по коридору пробігає.

— Ти мені щось сказав?— питає.

Хотів я йому ляща відважити, але стримався:

«А може,— думаю,— директор мене через ту бійку викликає?.. Та я ж не винен! То ж Мишко винен — дав мені контрольну списати, а у самого сім помилок виявилось. Треба ж було його провчити, щоб він краще до уроків готувався... Але більше

таке не повториться! Ніколи битися не буду. І з уроків нізащо не тікатиму — чесне піонерське! Все — нове життя починаю!..

Так,— думаю,— директору все чесно і скажу!»

Постукав я до директора, зайшов.

— Доброго ранку,— кажу.— Це я — Мітюлькін. Я прийшов.

А Антон Петрович щось пише якраз. Очі на мене підвів:

— Мітюлькін? — каже.— Чого тобі?

— Ви ж мене того... викликали,— кажу.

— Поки що не викликав,— каже директор.

Якби ти тільки знав, як я зрадив!

— Пробачте,— кажу. І тільки — гульк за двері.

«Ну, Жученко,— думаю,— ну, пройда! Розіграв-таки! Начувайся тепер...»

І раптом чую за спиною:

— Мітюлькін! До речі, Мітюлькін, а хто це свічкою дошку намастив, не знаєш?

Озираюся — а то Антон Петрович у дверях кабінету стоїть.

— А двійок у тебе скільки: три чи чотири? — питає.— А уроків ти скільки прогуляв?..

А в мене всі ті слова, які я для відповіді підготував, певне, на радощах геть усі кудись повилітали. Я рота відкрив, а сказати нічого не можу. Так і прикипів на місці з роззявленим ротом.

— Ну, добре,— каже тоді Антон Петрович.— Я,— каже,— в захваті від твого красномовства. Даю тобі тиждень на підготовку відповідей на мої запитання. Тож вважай, що я тебе справді викликав до себе. Тільки не сьогодні, а наступного вівторка. Не забудь про це.

— І ще,— каже,— передай вітання тому, хто тебе так розіграв. У вівторок прийдете разом, я ваші знання перевірю.

І він зачинив двері.

— Отака, бачиш, історія...— Хома зітхнув, але мені здалося, що він одержав задоволення від своєї розповіді. Ніби актор на сцені.

— Отепер ми і готуємося до зустрічі з директором,— усміхнувся Петько Жученко.— А ти кажеш «божевільні»... Хома он уже дві двійки виправити встиг, а я йому допомагаю готуватися.

Правда, він мені щоразу якийсь свій «розиграш» готує. Як оцей чобіт, наприклад. Тільки я всі його пастки наперед знаю,—

додав він, гордовито подивившись на Хому.

— Всі —не знаєш,— розсудливо сказав Мітюлькін і задоволено потер долоні.— Поки ти з таким інтересом слухав мою розповідь, гадаю, клей уже встиг добряче підсохнути. Хороший клей, міцний. «Момент» називається. Я ним стілець намазав, на якому ти зараз сидиш.

Петько почервонів — і раптом як підстрибне! Вийшло це у нього дуже красиво: оскільки йому зовсім не хотілося приклеїтися до стільця, то рвонув він добряче, а оскільки ніякого клею на стільці не було, то й сталося так, що Жученко пролетів півкімнати і здійснив не надто м'яку посадку під столом у Хоми.

— От бачиш,— сказав Хома,— якби не я, ти ніколи б і не підозрював, що здатний робити сальто вперед. Виходить, я тебе теж дечого навчити можу, ні?

І він допоміг Петькові вилізти з-під стола.

— А взагалі,— каже,— я на тебе не серджуся. Виявляється, уроки готувати не так і складно. Навіть цікаво до всього своїм розумом доходити. Тепер я вже не боюся до директора йти.

А я дивився на однокласників і думав:

«От, виходить, скільки дивовижних змін може статися за один лише тиждень! А я думав, що найголовніше — це весна!..»

Із жалем подивився на свій футбольний м'яч і сказав:

— Хлопці, а що там на завтра додому задавали?

Фото на згадку

Зібралися ми було в неділю з четвертим «Б» у хокей зіграти. А тут така хурделиця знялася! Сніг мете, поземок по вулиці

так і звивається — туди-сюди! А по небу білі хмари швидко-швидко летять, а за ними сонце блимає. І тоді сніг навкруги ніби сріблом спалахує...

До вечора вітер трохи вщух, і тоді все відразу білим-білим зробилося. Від снігу. Він лежав на дахах, на гілках дерев і на кущах, навіть дроти електричні обліпив. А на стовпах великі білі шапки з'явилися. Мов лелечі гнізда, тільки білі. Красиво!..

Та нам не до краси, бо ж охота в хокей зіграти. А як його грати, коли весь ставок у сніжних заметах. Тут чекати треба, поки та завірюха вщухне і старшокласники з лопатами прийдуть лід чистити.

Одне слово, так і не зіграли ми в хокей у неділю.

А в понеділок наша Катя-ланкова прийшла до школи і каже:

— Треба нам у загоні тимурівську команду створити.

Я кажу:

— Навіщо нам ще й тимурівська? У нас уже хокейна є — і досить.

А Катя говорить:

— Я зараз повз хату баби Оксани проходила. Там у неї повен двір снігу намело, то допомогла Оксані Іванівні доріжку розчистити. Така вона вже старенька, важко їй самій поратися... Давайте тимурівцями станемо і їй допомагати будемо.

Вона ще щось хотіла сказати, але тут уроки почалися. І поки вчителька нам новий матеріал викладала, я подумав, що у Катчиній пропозиції щось є. Про тимурівців, наприклад, часто в газетах пишуть. І фотографії їхні друкують, як вони стареньким бабусям і дідусям допомагають. А про нас ще ніколи в газетах ніякої фотографії не було.

Тоді я на перерві до Васька підійшов і говорю:

— Васько, в тебе фотоапарат є. А знімати ти вмієш?

А Васько бутерброд жує і не відповідає.

Я кажу:

— Ти що, глухий? Тебе ж питають: вмієш фотографувати?

Васько мене за гудзика вхопив і каже:

— Жажаж!

— Що-що? — не зрозумів я.

Тут він нарешті свій бутерброд проковтнув і каже:

— Я тобі казав; зараз, почекай, поки я бутерброд з'їм. То про

що ти питав?

І витер губи рукавом куртки. Мені відразу чомусь теж їсти захотілося, але бігти до класу за своїм сніданком не було часу.

Тому я сказав:

— Розумієш, Васько, треба нам тимурівську команду організувати. Ми підемо до баби Оксани і будемо їй допомагати по господарству. А ти все це сфотографуєш, і ми картонки в газету надішлемо. Щоб про нас надрукували. Второпав?

— Еге ж,— каже Васько.— Второпав, що ти, Борсюк, дуже хитрий. Вас у газеті друкувати будуть, а я, виходить, тільки картонки для цього робити мушу?!

Я кажу:

— Ти, Васько, не розумієш, що тобі слави ще більше буде. Бо під фотографіями завжди пишуть: «Фото О. Такого». І про тебе напишуть.

Бану, Васько замислився. Тоді я продовжую:

— До рені, у фотоапараті автоспуск є. Ти тільки його поставиш — і до нас побіжиш зніматися.

Тут Васько розцвів, мов троянда в нервні, і каже:

— Тоді гаразд! Коли до баби Оксани підемо?

— А от відразу після уроків і подамося. Ти за фотоапаратом забіжиш, а ми тебе понекаємо. Тоді й підемо.

Після школи я кажу Каті:

— Ми тут з хлопцями порадилися і вирішили, що будемо тимурівцями. Зараз Васько з фотоапаратом прийде, ми все на картонки знімемо і в газету про нашу команду напишемо.

Катя наша брови підняла і говорить:

— Навіщо фотографуватися? Я питала, що Тимур і його команда все потай робили. Щоб ніхто із старих людей навіть не здогадався, хто це їм допомагає.

— Та-а,— кажу,— коли це було. А тепер треба тимурівський рух широко висвітлювати у пресі, на радіо і по телебаненню. Подивляться інші хлопці на нашу команду — і теж захонуть у себе таку створити.

А тут саме й Васько з фотоапаратом прибіг. І ми пішли до баби Оксани. Всією ланкою. Ще й Зіна з Вірою пішли. Вони хон і не з нашої ланки, але дівната хороші, працьовиті. Нехай, думаю, і вони сфотографуються.

Хата Оксани Іванівни недалеко від нашої школи, тому ми

швиденько дійшли. Постукали у двері, баба Оксана відчинила, а я їй кажу:

— Здрастуйте, Оксано Іванівно! Наша тимурівська команда вирішила взяти над вами шефство. Будемо тепер допомагати вам по господарству. В магазин ходитимемо, в аптеку. Чи там підлогу помити...

Баба Оксана зраділа і каже:

— Синочку мій, дай-но я тебе обніму!

Але я говорю:

— Заждіть хвилиночку. Зараз наш фотокореспондент свій апарат встановить, а тоді вже обнімайте.

А Васько вже апарат на штатив прилаштовує. Штатив — це така тринога. Ноги на землі стоять, а зверху фотоапарат накручується.

Поставив Васько свого апарата — і мерщій до нас, щоб теж фотографуватися. Апарат дзижчить автоспуском, от-от клацне! Я бабі Оксані руку потискаю, усміхаюся і в об'єктив дивлюся. І краєм ока бачу, як одна нога у штативі кудись по підлозі сунутися починає. А фотокамера нахиляється, нахиляється — і раптом: бемц! Але я теж — стриб! — і впіймав апарат біля самісінької підлоги. А він у мене в руках — клац! — і сфотографував.

Тільки не те, що нам потрібно.

— Ех ти,— кажу Васькові,— фотограф називається! Такий кадр спартачив.

— Нічого,— каже Васько,— зараз повторимо. Головне, що камера не розбилася.

Справді, фотокамера не розбилася, а розбився глечик з молоком. Я, коли за апаратом стрибав, стіл зачепив, глечик і перекинувся.

— Не сумуйте, Оксано Іванівно,— кажу,— ми все зараз приберемо. От зробимо фото на згадку — і приберемо. Ми ж тимурівці. Давай,— кажу Васькові,— швидше. Длубається він...

— Готово,— каже Васько.

І одразу до нас біжить. Апарат дзижчить, баба Оксана мене обнімає, я посміхаюся і в об'єктив дивлюся. Апарат подзижчав-подзижчав — і замовк.

— О,— чухає потилицю Васько,— я ж забув затвор звести. Доведеться все ще раз повторити.

А Катя наша каже:

— Годі вам уже дурницями займатися.

Взяла ганчірку й заходилася молоко з підлоги збирати.

А я кажу:

— Чекай, ти нам весь знімок зіпсуєш.

Вона образилася й пішла кудись. А за нею й інші наші дівчатка.

Нарешті все вийшло як слід. Ми з бабою Оксаною обнімалися. всі хлопці усміхалися, апарат клацнув — і все мало бути дуже красиво.

Тоді я кажу:

— Ну, Оксано Іванівно, покажуйте, що вам допомагати треба.

А вона нам:

— Зараз, мої голуб'ята, я вас чайком напою з цукерками.

Сідайте,— каже,— дітки, до столу.

Ми під час тих зйомок так розхвилювалися, що відразу пого-

дилися. Треба ж перед роботою підкріпити свої сили.

Баба Оксана нам ще й варення поставила, і тістечка. Ми аж по три склянки чаю випили. Лець з-за столу підвелися.

— Щиро дякуємо, Оксано Іванівно,— кажу я.— Тепер давайте ми у магазин сходимо. Що вам купити треба?

А баба Оксана хитро так посміхнулася і каже:

— А в магазин уже Зіна збігала. Віра посуд помила, Катруся на кухні прибрала, Анюта картоплі начистила... А більше мені сьогодні нічого робити.

А я ж думав: чого це дівчатка чай не п'ють?!

— Ну тоді,— говорю,— ми підемо півку проявляти,-бо вже вечоріє.

— Приходьте ще, дітки,— каже баба Оксана.— Приходьте, любі!..

Подякували ми їй і пішли.

Наступного дня Васько карточки приніс. Красиві! Наші там усі, як на дипломатичному прийомі. І ми з Оксаною Іванівною обнімаємося. Чудове фото! Ми його зразу в газету надіслали. І всіх, хто на знімку, перелічили — зліва направо. Шкода тільки, що дівчаток на знімку не було.

І почали ми чекати, коли про нас у газеті напишуть. Але чомусь про нас нічого так і не написали.

А вже навесні була у нас у школі урочиста лінійка. І наш директор Антон Петрович листа зачитав, якого баба Оксана до школи надіслала. Мовляв, просить вона оголосити подяку нашим тимурівцям: Каті, Вірі, Зіні, Анюті та іншим дівчатам. Вони, буцім, щодня до неї приходять і по господарству допомагають.

Одне незрозуміло: чому Оксана Іванівна нічого про нас не написала? Про хлопців тобто... Ми ж у неї теж були. І навіть фото у нас залишилося. На згадку...Дивно.

От сміхота!..

Зробив я собі справжню поливалку. Гарнесеньку!.. Взяв порожню пластмасову пляшку з-під маминого шампуню, а у пробці цвяшком дірочку проколупав. Тепер туди можна з крана води набрати і брызкати. Пляшка м'якенька, її пальцями стискаєш — і звідти тоненька цівочка води б'є. Аж на п'ять метрів — он яка у мене поливалка вийшла!

У наших хлопців у дворі теж поливалки є. Але такої гарної, як у мене, ні в кого немає.

Ми спочатку по подвір'ю бігали і один одного поливали. Але потім Юрка покликали обідати, а Генка взагалі на гурток пішов.

Він юний технік. І мене колись теж кликав з собою, я пішов

якось, подивився: пиляють вони щось собі, свердлять — як на уроці праці.

А Генка ходить. Каже:

— Я, коли виросту, хочу автомобілі конструювати.

Що там ще з нього вийде, коли виросте, нікому не відомо. Може, він ще сто разів передумає. А я вже зараз он яку поливалку сконструював! Тільки бризкати нема на кого.

Тоді я теж додому пішов. Сів на підвіконня і на вулицю дивитися почав.

А на вулиці дівчисько сидить якесь. Незнайоме. На стільчику. І щось на мольберті малює. Фарби свої розклала, подивиться-подивиться кудись удалечінь, а потім пензликом — тюп-тюп!.. І знову дивиться.

Нашу вулицю малює.

«Чого це,— думаю,— вона нашу вулицю малює? Навіщо вона сюди прийшла? Сиділа б на своїй вулиці та її малювала! А на нашу нічого ходити!..»

Узяв я тоді свою поливалку і з вікна просто їй на мольберт — бризк! З першого разу влучив! Фарби на малюнку так і потекли.

А я ще раз — бризк! бризк! На банти її — теж мені, художниця знайшлася, банти вдягнула, мов на свято!

І сховався.

Потім визирнув обережно з-за штори. Дивлюся: художниця моя свої речі поскладала, стільчик підхопила — і навтьоки. Голова вся в бурульках мокрих, банти геть позлізали. Сміхота!

Сів я знову на підвіконня і чекаю: кого б ще полити... Але ніхто чомусь не йде. Нудно.

А тут, дивлюся, морозивниця свій кіоск відкрила. Я тоді п'ятнадцять копійок схопив — і мерщій на вулицю. Щоб першим у черзі бути.

Стягнув я з морозива обгортку і додому почимчикував. Підходжу до парадного — і тут раптом щось як хлюпне мені на

голову! Аж морозиво з рук випало. В калюжу, що в мене під ногами розлилася.

Я очі підняв, лоба витер — а то Юрко у вікні посміхається.

— О! — каже. — Привіт! А я тебе не впізнав. Думав, то

якийсь не наш хлопець. Не з нашої вулиці.

— Тобі,— кажу,— до лікаря треба. Щоб він тобі окуляри виписав, якщо ти своїх не впізнаєш.

— Ну, нічого,— каже Юрко.— Приходь до мене, зараз ми ще когось обіллємо. Бачив би ти своє обличчя, коли морозиво впало! От сміхота!..

— Ніяка це не сміхота,— сказав я,— а навіть глупота.
І пішов додому.

Рецепт від нудьги

Є таке слово «нудьга». Означає воно такий стан у житті людини, коли зовсім нічого робити і взагалі нічого робити не хочеться. Коли людина нудьгує, вона найчастіше лежить на дивані і робить вигляд, що читає книжку. Іноді навіть ліньки і книжку до рук взяти — просто лежить собі людина на дивані, дивиться у стелю і сумлінно нудьгує. Якщо на дивані лежати не дозволяють, то тиняється по двору і скиглить, що їй нудно.

Гадаю, ви зрозуміли, що таке нудьга. Можна навіть сказати, що це хвороба, і хвороба вельми небезпечна. Я, наприклад, якось, нудьгуючи, так позіхнув, що мало щелепу не вивихнув. А міг би і зламати!

Нудьгувати можна поодинці, і вдвох, і втрьох, і цілим загonom. І якщо ви захворіли на нудьгу, лікуватися треба терміново, не гаючи часу.

От про те, як вилікувалися ми, наш піонерський загін, я і хочу вам зараз розповісти.

Взагалі наш клас дуже дружний. Ми навіть влітку вирішили відпочивати разом, в одному піонерському таборі, ще зимою до-

мовилися.

І так нам весело було спочатку! Купалися в ставку, загоряли, грали в піонербол. Вечорами концерти організовували.

А одного разу ми прокинулися, подивилися на небо — а там хмари чорно-сині повзуть, дощем сіють. Одразу весь наш хороший настрій де й подівся. І так сумно усім стало — адже в похід збиралися...

Цілісінький день ішов дощ. І другого дня також. І третього. А коли на четвертий сонечко визирнуло, нам все одно вже нічого робити не хотілося. Навіть купатися.

Тут наша вожата прийшла, Лариса Василівна. Подивилася на нас і каже:

— Так. Бачу, що ви занедужали.

— Та ні, Ларисо Василівно,— відповідаємо.— Ми здорові. Просто нудно яюсь.

— Ось я і кажу, що захворіли: нудьга — це хвороба небезпечна. Одне слово, наказую об одинадцятій годині нуль-нуль хвилин розпочати операцію «Суріпка».

Тут ми трошки розгубилися. Я, наприклад, вважав, що суріпка — це якийсь новий сорт ріпки. Петько з Хомою мене підтримали. Але Вітько Кузьменко висловив припущення, що мається на увазі «сушена ріпка». Мовляв, буває ж сушена диня, то, може, тепер вирішили «су-ріпку» виготовляти...

Врешті-решт Катя наша сказала, що суріпка — це зовсім інша рослина. В Афганістані, в Індії, в наших середньоазіатських республіках суріпку вирощують як олійну культуру і називають по-науковому і дуже урочисто: «Брасіка кампестріс».

А у нас, на Україні,— це звичайнісінький бур'ян, який заважає рости помідорам.

Лариса Василівна погодилася з Катєю і сказала;

— Кілька днів тому величезне військо хижих суріпок напало на поле мирних помідорів, що ростуть поруч з нашим табором, і взяло їх у полон. Наказую: сьогодні провести операцію по

визволенню помідорів!

І ми подалися на поле. А воно все жовто-зелене. Рядок жовтий, рядок зелений, жовтий, зелений, жовтий... Колгоспний бригадир Артем Миколайович навчив нас, як підібрати за зростом зброю проти суріпки — сапку тобто, і визначив для кожного з нас рядок.

І ми кинулися в атаку!..

Суріпка виявилася високою рослиною з дрібними жовтими квіточками. Вона прилаштувалася біля темно-зелених кущиків помідорів, на яких уже висіли дрібнесенькі немічні помідорчики. Ми з хлопцями відчайдушно врізалися в зарості, під корінь зрізаючи бур'ян. Однак і дівчатка не хотіли пасти задніх і скоро наздогнали нас. А за нашими спинами в'янули на сонці зрізані бур'яни і чіткими рядками тяглися вгору визволені помідори...

Іще ніколи обід не здавався нам таким смачним, як після того бою із суріпкою. А бачили б ви, з яким подивом показували ми один одному свої червоні, напрацьовані долоні!

Але найцікавіше те, що в той день ми перемогли не тільки суріпку, але й свою нудьгу. І тепер, коли комусь із нас раптом зробиться нудно, ми згадуємо нашу операцію і неодмінно знаходимо якусь термінову справу.

А особисто я того дня зацікавився ботанікою. Згодом, уже у вересні навіть у предметний гурток записався. А ще влітку почав збирати гербарій польових рослин. Першим експонатом у ньому стала суріпка, або, по-науковому, «Брасіка кампестріс».

Десять кілограмів цукерок

Якось після фіззарядки підходить до мене Люда Клепикова і каже:

— Сашко, ти тепер голова ради загону. Тож порадь, що нам з Риткою Макаровою робити?

— А що скоїлося? — питаю.

— Розумієш,— каже Люда,— яка у нас історія... Уяви собі: щовечора у нас у палаті після відбою якесь шарудіння починається. Тихесеньке таке, ніби мишка шкряботить. Я так спершу і подумала — мишка!.. Перелякалася страшенно! І дівчатка наші — теж! На ліжка позалазили — і верещать усі!..

— А-а,— кажу я.— Тепер зрозуміло! Так то лише мишка була?.. А ми з хлопцями, як ваш вереск почули, було подумали, що до вас принаймні летючий крокодил залетів. У квартиру.

— А ти не смійся,— каже Люда.— Лариса Василівна теж розхвилювалася. Світло ввімкнула і каже: «Не соромно вам, дівчатка, якоїсь малесенької мишки боятися?..»

Тільки я бачила, по очах бачила, що вона й сама трошки тієї мишки побоюється... Але ніякої мишки в палаті у нас немає. Це я тепер точно знаю. Бо це шаруділа Ритка Макарова. Обгортками від цукерок. Коли всі спати лягають, вона під ковдрою починає свої цукерки їсти. Уявляєш — уже другий тиждень у таборі, живемо разом, здружилися, навіть усіма секретами ділимося,— а тут, виявляється, вона потай від усіх цукерки трощить. Потай! Щоб ні з ким не ділитися!

— А як же ти про цукерки дізналася? — здивувався я.

— Сьогодні, — каже Люда, — я в палаті чергувала і цілу купу фантиків з-під її ліжка вимела. Тоді й здогадалася... І що нам тепер робити?

— Тоді, — кажу, — візьміть і осоромте її перед усім табором. Стягніть з неї ввечері ковдру, щоб усі побачили, яка Ритка жаднюга. А ми їй бойкот оголосимо.

Люда подумала-подумала і каже:

— Ні, так робити не можна.

Тут я навіть розгубився.

— Що ж це виходить? — кажу. — Ритка буде собі крадькома цукерками ласувати, а ви мовчатимете, ніби нічого й не сталося?

— Ні-ні, все одно так буде ще гірше, — задумливо похитала головою Люда. — Врешті-решт — а що саме сталося? Вона ж свої цукерки їсть, не чужі. А те, що з іншими ділитися не хоче, — то вже її справа.

— Але ж це негарно? — кажу я.

— Негарно, — погодилася Люда. — Вона й сама це, напевне, розуміє. Тому й ховається під ковдрою.

— От бачиш! — зрадів я. — Ми Ритці бойкот оголосимо, тоді вона дізнається, як воно жаднюгою бути.

Та Люда знову лише головою похитала:

— Це дуже прикро, коли з тобою ніхто не розмовляє.

І таку мені історію розповіла.

У своїй школі вона відмінницею була. І частенько однокласникам списувати домашнє завдання давала. Та й справді, уявіть: підходить до тебе подруга перед уроками і просить:

— Дай списати.

Хіба подрузі відмовиш? Кому ж охота, щоб та двійку одержала...

Одного разу задала їм учителька додому твір написати. Люда написала, а її подруга — ні. Звісно, перед уроками у Люди попросила. І переписала.

А наступного дня вчителька й говорить Люді:

— Ти, — каже, — написала гарний твір. Але він слово в слово схожий на твір твоєї подруги. Що я маю про це думати?

— Що в неї теж гарний твір, — спробувала відбутися жартом Люда.

Тільки нічого з цього не вийшло. Вчителька обом дівчаткам по двійці вліпила.

І тоді Люда твердо вирішила: ніколи нікому списувати не дам!
Так і зробила. Але однокласники, які вже звикли, що Люда

нікому не відмовляє в «надшвидкій учнівській допомозі», взяли і образилися на дівчинку. А коли на клас, наче з лантуха, посипалися двійки за невиконані домашні завдання, всі просто розлютилися.

— Це,— сказали,— ти, Людко, в усьому винна! Весь клас підводиш!

І оголосили їй бойкот. Ніхто в класі не розмовляв з Людою.

Дуже це їй було прикро. Адже вона була права, а виходило так, ніби вона в чомусь завинила перед класом.

Недовго це тривало, бо Людині однокласники вчасно схаменулися і навіть вибачилися перед нею. Але сама вона на все життя запам'ятала, як це прикро, коли тебе бойкотують...

Ось така історія.

— То що ж нам тепер робити? — кажу я.— Невже ми не покараємо жаднюгу?

— Ти ж голова ради загону,— здивувалася Люда.— Краще подумай не про те, як когось покарати, а як допомогти людині зрозуміти свою помилку і виправитися.

— Розумна ти, Людко,— кажу я.— Краще б тебе головою обрали: сама б піклувалася, як когось перевиховати за одну зміну в таборі.

— Давай разом і подумаємо, ніж сваритися,— говорить Люда.

І почали ми думати. І таки придумали.

Риті ми нічого не сказали. Тільки Люда порадила з усіма дівчатками нашого загону, і вони підтримали наш план...

Через два дні весь піонерський табір прокинувся надзвичайно збудженим. Прийшла неділя. І не просто неділя, а батьківський день. Загонові вожаті всі ходили такі серйозні й схвильовані, ніби батьки мають приїхати не до нас, а до них. І так надокучливо нагадували, скільки нам можна з'їсти суниці, черешні і тістечок, наче й не чули ніколи, що дитячий організм сам регулює споживання їжі і більше, ніж можна, він не сприйме. Це я в одній науковій книзі про дитяче виховання прочитав.

Ми все це добре і самі знаємо. Але Лариса Василівна видавала нас батькам з таким жалем, ніби бачила востаннє.

А коли приїхали мої мама й тато і ми пішли на озеро, я відклав подалі ковбасу, тістечка, ягоди — і без зайвих слів спитав:

— А цукерки ви привезли?

— Аякже, аякже! — заметушилася мама.— Ось тут «Білочка», ось твої улюблені карамельки. А ще — шоколадний батончик. їж на здоров'ячко!

— Спасибі, матусю! — зрадів я і цмокнув маму в щоку.— Тільки — вибач, я не буду їх зараз їсти. Вони потрібні мені для діла. Таємничого,— додав я і підморгнув татові...

Батьки ще махали нам з вікон блакитного автобуса, а всі наші дівчатка вже бігли на галявину. У кожної були пакуночки з ласощами. І я свої цукерки приніс. Ми зібрали їх до купи, і виходило, що тепер у нас цілих десять кілограмів цукерок!

Але дівчатка жодної не з'їли. Люда Клепикова забрала всі цукерки, віднесла їх у палату і поклала на Ритине ліжко...

Побачив я Риту, коли загін зібрався на вечерю. Рита була червона як рак і ні на кого не дивилася.

Ми з піснею прокрокували до їдальні, а коли підійшли до своїх столів, то аж застигли від подиву. На столах стояли величезні вази, повні цукерок!

— Що сьогодні за свято? — запитав я Ларису Василівну.

— Свято? — засміялася вожата.— Так, саме свято. Свято Щедрості.

Вона нахилилася до мене і прошепотіла в самісіньке вухо:

— Рита Макарова мені все розповіла, хоч їй і було страшенно соромно. Віддала всі до одної свої цукерки. І запропонувала зробити таке свято. Ти не заперечуєш, голова?..

Я не заперечував. І навіть зовсім навпаки!..

Отак і вийшло, що Ритчині десять з лишком кілограмів цукерок із задоволенням з'їли всі. І навіть наші хлопці, які ні про що й не здогадувалися.

«Нехай тільки скаже!..»

Після обіду пішли ми на тренування. Васько пішов, Хома, брати Петренки... Одне слово, вся наша дворова команда.

Дивлюся: і Мишко за нами крокує.

— Чого це,— питаю,— ти за нами йдеш?

— Теж хочу з вами грати,— відповідає.

Я від подиву ледь не зомлів: Мишко хоче з нами грати!..

Він же футбол лише по телевізору бачив, навіть на «Динамо» ніколи не ходив. Про нашу команду я вже й не кажу. Ми, коли граємо, то весь двір за нас уболіває, навіть зовсім старенькі

дідусі приходять подивитися. Тільки Мишко ціле літо коло телевізора просидів, а на стадіон — ні ногою.

Але нічого такого я Мишкові не кажу. Може, думаю, людина й справді зрозуміла, як корисно спортом займатися.

— Ну, ходім,— говорю.— З'ясуємо, на що ти здатний. Може, будеш у нас у захисті грати, бо Петько в табір поїхав. От за-

мість нього і станеш лівим захисником.

Мишко зрадів:

— Еге ж,— говорить,— стану захисником. Нехай вона тоді тільки скаже!..

— Хто скаже? — не второпав я.

— Та Юлька наша. Зі сто двадцять другої квартири. Ми з нею вчора на дитячий сеанс ходили. В кіно. А після фільму по морозиву собі купили й додому пішли. А оце, коли через парк ішли, бачу: хлопці якісь назустріч біжать. Я їх не знаю. Підскочили вони до Юльки, морозиво — хвать! — і тікати. Юлька за ними побігла. І я теж побіг. Додому. Спочатку хотів разом з Юлькою, але потім згадав, що по телевізору «Катрусин кінозал» починається, і додому побіг... Ввечері я Юльку зустрічаю і запитую:

— Ну як, відібрала морозиво?

— Відібрала,— каже.— А ти,— каже,— просто боягуз.

Ну, нічого, нехай тепер тільки скаже!..

Тоді я говорю:

— Тобі, Мишко, краще було б боксом займатися. Або на самбо записатися, щоб різні прийомчики знати. А футбол тобі не дуже допоможе з хуліганами боротися, бо футбол — гра коректна.

— Який футбол? — здивувався Мишко.— Ви ж у хокей граєте?..

— У хокей,— кажу я,— ми взимку граємо. А влітку у нас футбольна дворова команда.

Мишко спочатку засмутився, але потім повеселішав.

— Тоді,— говорить,— я до вас узимку прийду, гаразд? Запишете мене в хокейну команду. Захисником. Нехай тоді ця Юлька тільки спробує сказати, що я боягуз! Я їй відразу відповім:

— Боягуз не гуляє в хокей! Чула таку пісню?.. Так ось я — хокейний захисник!

